

покривають неефективність держуправління і соціалізму.

Таблиця 2.
Структура доходів та частка інновацій-
них підприємств у 2008 р.*

	Оплата праці найманих працівників ¹	Прибуток, прирівняні до нього доходи ²	Податки, субсидії на продукцію ³	Частка інноваційних підприємств
ЄС-27	50,0	34,0	16,0	52,1
Єврозона	49,0	38,0	13,0	...
Болгарія	37,0	44,0	19,0	33,6
Бельгія	52,0	36,0	12,0	57,1
Чехія	46,0	44,0	10,0	55,2
Данія	58,0	28,0	14,0	52,0
Німеччина	50,0	38,0	12,0	80,2
Естонія	55,0	35,0	10,0	55,2
Греція	36,0	52,0	12,0	...
Іспанія	49,0	43,0	8,0	42,0
Франція	52,0	34,0	14,0	50,0
Ірландія	46,0	44,0	10,0	56,4
Італія	44,0	44,0	12,0	53,0
Кіпр	46,0	36,0	18,0	55,1
Латвія	52,0	40,0	8,0	24,2
Литва	48,0	42,0	10,0	29,5
Люксембург	49,0	41,0	10,0	63,4
Угорщина ⁴	47,0	40,0	13,0	28,3
Мальта	44,0	43,0	13,0	37,2
Нідерланди	50,0	40,0	10,0	43,5
Австрія	50,0	40,0	10,0	55,1
Польща ⁴	37,0	49,0	14,0	27,0
Португалія ⁵	51,0	35,0	14,0	57,2
Румунія ⁵	40,0	51,0	9,0	31,3
Словенія	52,0	38,0	10,0	50,0
Словачія ⁶	38,0	53,0	9,0	36,0
Фінляндія	50,0	40,0	10,0	52,6
Швеція	55,0	29,0	16,0	53,0
Велика Британія	56,0	31,0	13,0	44,1
Хорватія	50,0	37,0	13,0	43,1
Македонія ⁴	36,0	51,0	13,0	...
Туреччина ⁵	25,0	57,0	18,0	...
Ісландія	57,0	31,0	12,0	...
Норвегія	42,0	49,0	9,0	49,5
Швейцарія	64,0	33,0	3,0	...

Примітки до Таблиці 2

За методологією Євростату дохід від факторів виробництва поділяється

¹ **Оплата праці найманих працівників** – сукупна зарплата, гроші сплачена найманим працівникам роботодавцями за виконану ними і соціальні внески, сплачені роботодавцем.

У ЄС є різниця у структурі витрат оплати праці секторів промисел послуг (Секції NACE від С до К), де зарплата становлять 68,0% оплати п 92,2% на Мальті. Коли витрати на соціалзабезпечення складають відносн витрат на оплату праці, це відлякує роботодавців від найму працівників [5].

² **Прибуток та прирівняні до нього доходи** – зміна вартості власн діяльності без врахування процентів, ренти за користування активами; з плата за роботу, виконану власником (членами родини) некорпоративного змішаним доходом, бо його не можна відділити від підприємницького прибу

³ **Податки та субсидії на продукцію** – поточні безповоротні і держуправління, установам ЄС, які сплачуються на одиницю това виробленого чи реалізованого; розраховують як частку ціни чи вартості послуги [5, с.161].

⁴ Дані за 2007 р.;

⁵ Дані за 2006 р.

⁶ Дані оціночні.

*Джерела: [6, с.106], [7, с.168].

Слід визнати, що і в недостатньо мотивованих соціально-економічних системах може мати місце короткострокове економічне і технологічне зростання. Так, не можна не визнавати за економічних і технологічних успіхів планової системи, бо її дійсно сильне місце – мобілізаційні можливості. Але системам, не базованим на мотивації «людини економічної» не вистачає динамізм розвитку ринкових моделей.

У підсумку, внаслідок дії усіх чинників, що формують технологічну, бізнес- та соціальну модель України, що має могутній природний і людський потенціал, де витрачається наукову і науково-технічну (у 2005-2009 рр. 4,4–7,7 млрд. грн. або 1,1–0,95% ВВП) та інноваційну діяльність (10,8-7,9 млрд. грн.) [4, Ч.ІІ, с. 406, 415], частка реалізованої промисл продукції була незначною в цілому (в 2007–2009 рр. – 5,6–3,4%) і по регіонах. Хоча цей рівень витрат розвитку співставний з КНР, яка у 2008 р. вклала у R&D (дослідження і розробки) порівняння Японія – 3,4%, США – 2,8%, ЄС-27 – 1,9%, [8, С. 31].

В структурі експорту України переважає низько- і середньотехнологічна продукція, а на високотехнологічну [2] в 2007–2010 рр. припадало менше 1/5 експорту (машинобуд фармацевтичну – 0,3–0,4%) [9], що консервує низько- та середньотехнологічний рівень економіки, активізує феномен «голландської хвороби», коли в низькотехнологічні експорті переміщуються ресурси з високо- і середньотехнологічних.

Розглянем цю ситуацію з точки зору поведінкової теорії, яка прагне побудувати модель прийняття рішень на мікрорівні на базі об'єктивних причинно-наслідкових зв'язків, що базують людини. В теорії вважається, що індивіди діють раціонально, тому їх основна мета – максимізація прибутку, доходу. За Й. Шумпетром в досягненні цієї мети в умовах конкуренції сут хвилі нововведень. Але часто такою метою є – уникнення краху бізнесу, збереження доходу домогосподарства. Експериментальні дослідження біхевіористської теорії перспектив Д.Кан дозволяють зробити парадоксальний висновок: **люди готові більше ризикувати, щоб уникнути втрат, ніж одержати додаткову вигоду за більший ризик**. Тому раціональна поведі **обмеженої раціональності** за Г.Саймоном [3, с. 214-218], яка **виключає додатковий ризик в умовах великого ризику**, особливо, якщо забезпечений необхідний мінімум потреб. Часті ризик, якщо у них немає іншого виходу. В Україні це підтверджує поведінка населення з масового зберігання готівки вдома, незважаючи на більш ефективні альтернативи (цінні папери яке пояснюється природним відчуттям «несприяття втрат», посиленням негативним досвідом часів гіперінфляції, приватизації, фінансових пірамід, що можливе лише за умов страховки підсистеми держави, а також значної частки в доходах тьових, нетоварних і натуральних доходів.

Оскільки здійснення нововведень завжди ризиковане, цим можна пояснити достатньо пасивні інноваційні стратегії промислових підприємств України:

з них в 2005–2009 рр. інноваційно активними було лише 10,0–12,8% [10, с. 325], [4, Ч.ІІ, с. 185-189, 406-419]. Слід відзначити неповноту картини інноваційної активності, оскіл продовжує такі спостереження лише у промисловості, хоча вона, безумовно, є і в інших видах економічної діяльності. Адже в 2008 рр. у промисловості створювалося менше 1/3 ВДВ 6-ти регіонах – близько половини (Таблиця 3).

За видами промислової діяльності більш сприйнятливі до інновацій високотехнологічне машинобудування (аерокосмічне, електроніка, ОПК), фармацевтика, також – телеком біотехнології. Проте в Україні ці галузі демонструють слабкі фінансові результати, що формує їх низьку інвестиційну привабливість: у 2008–2010 рр. рентабельність операційної і машинобудуванні – 2,9–5,5%, у добувній же промисловості – 23,5–16,1%, у т.ч. у добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних – 44,3–31,7% [9]. С, звичайно, окремі ко підприємства цих підгалузей, але вони, поки що не роблять погоди, і завдячують успіхами скоріше виваженій позиції власників, професіоналізму менеджерів, ніж орієнтації держави технологічної політики та інших необхідних у суспільстві передумов.

Так, у 2010 р. середньомісячна зарплата в добувній промисловості становила 137,2% середньої в промисловості, виробництві коксу, продуктів нафтоперероблення – 133,9%, металу металу – 113,0%, а у виробництві електричного та електронного устаткування – 81,3% [9], що знижує мотивацію освоювати технологічно складні професії.

Таблиця 3. Структура ВДВ та зайнятості за регіонами України за видами економічної діяльності у 2008 р., % до підсумку (region=100%)

	Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво		Промисло-вист		Будівництво		Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, діяльність готелів та ресторанів		Діяльність транспорту та зв'язку		Фінансова діяльність		Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємствам		Державне управління		Освіта		Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги		Інше
	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	ВДВ	зай-няті	
Україна	7,6	15,8	28,8	18,5	3,4	5,0	16,4	22,6	10,1	7,0	8,0	1,9	9,9	5,5	5,2	5,1	5,1	8,1	3,4	6,5	
Автономна Республіка Крим	10,0	18,5	17,6	10,8	5,6	4,6	17,9	25,1	10,1	7,1	3,4	1,4	9,5	6,4	8,2	4,9	6,1	7,1	8,3	9,9	
Вінницька	20,9	26,9	22,4	13,5	3,5	3,8	13,5	19,4	9,3	7,1	4,1	1,3	5,2	3,5	7,2	5,5	7,2	8,9	4,9	7,5	
Волинська	14,9	25,4	19,2	13,7	3,9	3,8	19,6	22,1	11,9	5,2	4,6	1,6	6,0	3,4	6,8	5,3	7,2	9,8	4,0	6,7	

Легка промисловість, у т.ч.:	2,9	7,9	Легка промисловість, у т.ч.:	1,1	4,3
Деревообробка та вироби з дерева, виробництво меблів	4,5	8,3	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	0,8	1,5
Целюлозно-паперова промисловість; видавнича діяльність	6,8	6,6	Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	2,4	2,9
Хімічна промисловість	13,3	10,0	Хімічна та нафтохімічна промисловість	6,4	5,6
Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки, ядерного пального	1,9	0,4	Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	8,0	1,7
Інші неметалічні мінеральні вироби	4,0	4,3	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	3,3	4,6
Метал та вироби з нього	12,0	13,7	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	21,9	12,9
Машинобудування, у т.ч.:	30,0	28,4	Машинобудування, у т.ч.:	12,5	20,6
машинобудування, виробництво устаткування	10,2	10,1	виробництво машин та устаткування	4,1	9,1
електронне, оптичне обладнання	10,0	10,0	виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	2,8	5,1
транспортне устаткування	9,8	8,3	виробництво транспортних засобів, устаткування	5,6	6,3
Переробка відходів	0,4	0,4	Оброблення неметалевих відходів та брухту	0,0	0,0
Виробництво електроенергії, газу, пару та гарячої води, водовідведення, очистка і постачання	10,2	4,3	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	18,3	14,6

* Наймені працівники (вкл. штатних та позаштатних працівників)

Джерела: 1) [5, С. 216]; 2) [11, 12]

Ці ж галузі серед лідерів структури фінансового результату підприємств України, які одержали прибуток (крім держуправління, освіти, охорони здоров'я та соціальної допомоги індивідуальних послуг тощо оскільки ціноутворення в багатьох з них здійснюється за трансфертним принципом). Найбільш комерційно ефективними (за співвідношення часток у ВДВ фінансовому результаті) у 2006-2008 рр. були промисловість (відповідно, 30,8-28,8% і 41,5-36,6%), торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (17,2-13,3%), фінансова діяльність (5,2-8,0% і 12,1-18,0%), операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (8,0-9,9% і 9,9-12,9%), що в перспективі ви привлило капіталу в ці галузі [4, Ч.ІІ, с. 16-24, с. 425-484].

Висновок. Оскільки соціально-економічна система України, незважаючи на її офіційний статус ринкової, фактично є транзитивною, в ній не повно діють внутрішні механізми економічного розвитку (усього спектру цього явища – від гуманітарного до технологічного). Тому її розвиток має йти в напрямі подальшої розбудови фундаментальних засад ринкових розвиток набуває динамізму і втілюється у покращення якості життя суспільства.

До таких базисних засад ринкової економіки належить формування людини економічної (за А.Смітом), яка задовольняє свої потреби шляхом ефективної (організаційно, соціально-технологічно) організації виробництва товарів, послуг для решти суспільства через ринковий механізм (попиту, пропозиції і конкуренції). Еволюція продуктивних сил також довела і зна роль держави в цьому процесі (регулююча, антициклічна, стимулювальна, перерозподільна). Проте центральною фігурою ринкової економіки є людина, яка має потребу і бажання **більш краще жити**, тому намагається бути більш освіченою, застосовувати передові технології та економіти ресурси, берегти довкілля для себе і нащадків.

Щоб в Україні формувалася саме така модель суспільства, треба відійти від моделі держави – «соцзабезу» шляхом упорядкування і обмеження великої кількості пільг для населення даними Світового банку, в Україні в 2011 р. пільгами користувалися 13,1 млн. осіб, або 29% населення, в 2010 р. принаймні один соціальний трансферт отримали 70,1% населення [13, с. 1]. Необхідно терміново здійснити пенсійну реформу в напрямі формування накопичувальної системи і забезпечити дійсно всезагальний характер системи соціального забезпечення викликало протести у підприємців і населення; перейти до ринково обґрунтованих тарифів в ЖКГ (тоді населення буде зацікавлене в ресурсозбереженні, поштох отримають відносно галузі), запровадити адекватні податки на нерухомість тощо. Необхідна адресність соціальної допомоги, монетизація пільг. Тут не йдеться про економічний дарвінізм, але ті, хто може жити, мають це робити. І лише за таких умов стане розвинутий підприємницький дух, запрацює механізм зацікавлення в розвитку кожного суб'єкта ринку, що викличе активізацію розвитку – важливої складової конкурентних стратегій.

Будь-який інший спосіб поєднання факторів виробництва і організації продуктивних сил менш ефективний (доведено експериментально) і лише гальмує соціально-економічне зростання, в той час як її відсутність призводитиме до низької результативності навіть прогресивних реформ, до розпорощення коштів і консервації диспропорцій соціального розвитку, що особливо небезпечно в умовах глобалізації та фінансово-економічної нестабільності.

Літературні джерела

1. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
2. Трофімова В.В. Економічна самодостатність країни в епоху глобальної інтеграції: Монографія. – Симферополь: ВіТроПринт, 2010. – 450 с.
3. В.М.Довбенко. Сучасна економічна теорія (Економічна небелеологія): Навчальний посібник. – Видавничий центр «Академія», 2005. – 336 с.
4. «Регіони України» 2010. Статистичний збірник Держкомстату України. – У 2-х Ч. - [Електронний ресурс]. – Доступний з <<http://www.twirpx.com/file/348665/>>.
5. «Європа в цифрах – річник Євростату 2006-2007 рр.» – [Електронний ресурс]. – Доступний з <<http://www.eu.prostir.ua/library/53896.html>>.
6. Europe in figures – Eurostat yearbook 2010 – [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-10-220/EN/KS-CD-10-220-EN.PDF>.
7. Key figures on Europe. Eurostat pocketbooks — 2011 Edition – [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EL-11-001/EN/KS-EL-11-001-EN>.
8. Science, technology and innovation in Europe. Pocketbooks, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. – [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-31-11-118/EN/KS-31-11-118-EN.PDF>.
9. Оперативна інформація Держкомстату України. – [Електронний ресурс] – Доступний з <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
10. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Держкомстат України. – К. Державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», – 2010. – 566 с.
11. Основні показники діяльності по всій сукупності підприємств з урахуванням даних по місцевих одиницях в розрізі регіонів за 2009 рік, за 2006 рік. Статистичні таблиці Держкомстату України.
12. Кількість працівників підприємств в розрізі регіонів за видами економічної діяльності за 2006 рік, по підприємствах – всього. Статистичні таблиці Держкомстату України №8.
13. Ю.Сергеева, А.Гончаренко «Порвут за льготы» // Експерт Украина. №39. 17-23 октября 2011 г. С. 14-19.

Стаття надійшла до ред.

[1] Термін запропоновано автором.

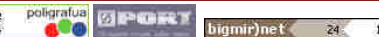
[2] За НАСЕ (Статистичною класифікацією економічної діяльності СС), до якої Україна долучиться лише з 2012 р., за ступенем технологічності та знансвоорієнтованості виділяють наступні сектори економіки: **Високотехнологічні сектори** – аерокосмічна промисловість (НАСЕ - 35.3), фармацевтика (24.4); обчислювальна та офісна техніка (30), електрокомунікаційна промисловість (32), наукове обладнання (33) **Середньо високотехнологічні сектори** – електромашинобудування (31), автомобілебудування (34), хімічна промисловість (крім фармацевтики) (24 без 24.4), ін. транспортне обладнання (35.2+35.4+35.5) машинобудування (29);

Знанисвоітєсивні високотехнологічні послуги – пошта та телекомунікації (64); комп'ютеризація та пов'язані з нею види діяльності (72), НДДКР (73);

Знанисвоітєсивні ринкові послуги (зокрема фінансове посередництво та високотехнологічні послуги) – водний транспорт (61), повітряний транспорт (62), послуги з нерухомістю (70), оренда оператора та оренда особистих товарів (71), інші види комерційної діяльності (74);

Знанисвоітєсивні фінансові послуги – фінансове посередництво (крім страхування та пенсійного фінансування) (65), страхування та пенсійне фінансування (без обов'язкового соціального забезпечення) (67);

Інші знанисвоітєсивні послуги – освіта (80), охорона здоров'я та соціальна робота (85), рекреаційна, культурна та спортивна діяльність (92). [5, С. 248]

ТОВ "ДКС Центр"